



Ambitiedocument

Naturbegraafplaats Landgoed 'De Utrecht'

Ambitiedocument

Natuurbegraafplaats
Landgoed De Utrecht

December 2014

In opdracht van ASR Vastgoed

Locatie
De Scheidijk
Esbeek, gemeente Hilvarenbeek

Postadres
Torenlaan 1
5085 NL Esbeek

Inhoudsopgave

Introductie	3
Wat is natuurbegraven?	5
Plangebied	7
Missie	9
Kernwaarden	11
Verkenning	13
Ruimtelijk concept	15
Hoofdaspecten	17
Deelaspect natuur	19
Deelaspect architectuur	21
Detailaspecten	27



Introductie



Beeldkwaliteitsplan "Een nieuwe laag voor Landgoed De Utrecht"



Referentiebeelden woningen Berkensingel

In 2012 en 2013 is in opdracht van ASR Vastgoed het plan 'Evenwichtig Samengaan' opgesteld. Dit plan geeft antwoord op de vraag hoe het landgoed duurzaam in stand is te houden. Enerzijds zijn dat maatregelen die de natuur-, landschappelijke en belevingswaarde versterken. Anderzijds zijn dat economische dragers die dat bekostigen. Te denken is aan de opbrengsten uit woningbouw (19 buitenplaatsen), zandwinning uit blusvijvers en een natuurbegraafplaats. De natuurbegraafplaats zorgt voor evenwicht in de balans tussen 'rood' (woningbouw) en het 'groen'.

Status en doel document

Het huidige bestemmingsplan is in maart 2014 vastgesteld door de Gemeenteraad van Hilvarenbeek. In dit moederplan is de functie van de natuurbegraafplaats, bebouwde oppervlakte en aantal parkeerplaatsen vastgelegd. Nu dient de natuurbegraafplaats ruimtelijk en planologisch ingevuld te worden. Dit document geeft de ruimtelijke ambities weer van de natuurbegraafplaats en haar directe omgeving. Verder wordt dit document gebruikt als ruimtelijke onderbouwing van het bestemmingsplan en is dit derhalve een toetsingskader voor aanleg en realisatie.

Toetsing

Deze ruimtelijke onderbouwing toont aan dat de natuurbegraafplaats zo min mogelijk verstoring van natuur-, landschappelijke- en cultuurhistorische waarden met zich meebrengt.

De plan-ontwikkeling voldoet aan de volgende randvoorwaarden:

- **Het beschermen en versterken van het aanwezige landschap**
- **Het verankeren en verantwoorden van de te realiseren bebouwing**
- **De realisatie van de natuurbegraafplaats als tijdelijke laag**

In het beeldkwaliteitsplan voor nieuwe ontwikkelingen op het landgoed 'Een nieuwe laag voor landgoed De Utrecht' d.d. 10 februari 2014 zijn geen specifieke criteria voor het landschapsontworp en het ontwerp voor de bebouwing op

een natuurbegraafplaats opgenomen. Wel wordt in algemene zin aangegeven dat voor de nieuwe bebouwingen op het landgoed wordt voortgeborduurd op de bestaande kenmerken van het landgoed (zie pag 6 Beeldkwaliteitsplan): 'bestaand, eigentijds en elders in landelijke omstandigheden ontwikkeld idioom of vormtaal dient ter inspiratie binnen duidelijke ruimtelijke en kwalitatieve kaders, in beeldende zin hiërarchisch passend (...). De gebieden waarin de nieuwe woningen (lees bebouwing) worden gerealiseerd zijn door middel van landschappelijke thema's eng verbonden aan het landgoed (...)'.

Deze in het verleden met mooie resultaten als gevolg gehanteerde aanpak heeft zich bewezen en om die reden is voor de nu voorliggende nieuwe toevoegingen voor eenzelfde methodiek gekozen: een nieuwe laag, maar sterk en evident landschappelijk verankerd aan het bestaande. Duurzame instandhouding door analyse en een nauwgezette herhaling van zetten.

Voor de uitgangspunten voor de uitwerking van de bebouwing wordt gedeeltelijk aangesloten bij de uitgangspunten voor de bebouwingen van de woningen aan de Berkensingel waarbij uitgegaan wordt van duurzaamheid, ingetogenheid en ecologische kwaliteit.

A large group of people, including men, women, and children, are gathered in a lush green forest. They are standing around a wooden platform where a natural burial is taking place. A large tree trunk is visible in the foreground on the left. The scene is filled with sunlight filtering through the dense canopy of green leaves.

Naturbegraven is in Nederland een relatief onbekend fenomeen. Terwijl in Groot-Brittannië sinds 1993 meer dan 250 naturbegraafplaatsen tot stand zijn gekomen, zijn er in Nederland tot nu enkele gerealiseerd. Het Britse concept vindt ook in andere landen navolging. In onder meer in de Verenigde Staten, Nieuw-Zeeland, Australië, Canada, Japan, Italië, Duitsland en Zweden zijn naturbegraafplaatsen gesticht en wordt milieubewuster omgaan met de lijkbezorging. Voor steeds meer mensen is het teruggeven van het lichaam aan de natuur een belangrijke reden om te kiezen voor naturbegraven. Deze ontwikkeling zal de komende jaren ook in Nederland een vlucht nemen.

Wat is natuurbegraven?

Bij natuurbegraven zijn verbondenheid met de natuur en de natuurlijke kringloop het uitgangspunt. Niet alleen de kringloop van het aardse bestaan en de eindigheid hiervan, maar ook de natuurlijke kringloop van het leven als onderdeel van het ecosysteem. Het begraven geschiedt zodanig dat het natuur en milieu minimaal verstoort en belast. Een natuurbegraafplaats biedt nabestaanden, genodigden en bezoekers optimale ruimte om de overledene te gedenken. Het helpt verlies te accepteren en weer in balans te komen. Naast het bezoeken van het graf is er volop gelegenheid om tot rust te komen, te bezinnen en te genieten van de natuur.

Bij een natuurbegravenis geeft men het lichaam (of de crematie-as) terug aan de natuur. Op of bij het graf zet men inheemse vegetatie neer, in plaats van een traditioneel grafmonument. Vaak is dit een herinneringsboom. Het resultaat is een monument van levend groen, dat een harmonisch geheel vormt met de omringende natuur.

Door natuurlijke en biologisch afbreekbare materialen te gebruiken wordt het milieu zo min mogelijk belast. Men houdt bij alles rekening met de effecten op het milieu: bij het kiezen van de kist, de wade, de kleding, het vervoermiddel, de plaats van de plechtigheid, de bloemversiering, grafmarkering, et cetera. Een natuurbegravenis biedt de mens een laatste kans om zijn ecologische voetafdruk te verkleinen.

Grafbedekking en grafmonument

Afhankelijk van het type natuurbegraafplaats is het wel of niet mogelijk om grafbedekking en grafmarkering aan te brengen.

De te gebruiken materialen zijn in alle gevallen afbreekbaar en van inheemse oorsprong. Om het graf te registreren kan een chip met het lichaam worden meebegraven, maar ook met behulp van de x/y-coördinaten is de precieze locatie van het graf terug te vinden. Bovengronds kan de natuur dan zijn gang gaan. In veel natuurbegraafplaatsconcepten kiest men voor een grafmonument van onbehandeld inheems hout. Dit kan een eenvoudig naambord zijn of een door een kunstenaar vormgegeven houten sculptuur (binnen beperkte maatvoering). Een grafmonument van hout staat prachtig in een natuurlijke omgeving. De gemiddelde periode waarin een graf wordt bezocht bedraagt ongeveer veertig jaar. Deze tijdspanne valt samen met de levensduur van hout. Met het verstrijken van de jaren zal de grafmarkering vergaan en verdwijnen en uiteindelijk wordt het graf onderdeel van de natuur.

Tuinieren

Omdat veel nabestaanden zelf 'iets' aan het graf willen doen, is het belangrijk hier ook bij natuurbegraven de mogelijkheid toe te bieden. In beperkte mate mogen nabestaanden op het natuurgraf inheemse beplanting aanbrengen, zoals bollen en in de omgeving voorkomende kruiden en mossen. Snijbloemen zijn eveneens toegestaan, mits ze worden neergelegd of geplaatst in een houten vaas.

Toekomst

We zien overal dat de behoefte aan deze manier van begraven toeneemt. Er zijn in het buitenland, maar in toenemende mate ook in Nederland, succesvolle natuurbegraafplaatsen. Een natuurbegraafplaats zorgt voor een uniek natuurterrein dat ook waardevol zal blijken voor toekomstige generaties.



Eco-urn van papier



Liggend veldboeket



Grafmonument van onbehandeld hout

Het landgoed dankt zijn naam aan de levensverzekeringsmaatschappij 'De Utrecht' die in 1899 'woeste grond' aankocht om te ontginnen. Vanaf die tijd is het landgoed particulier eigendom van ASR (latere naam van de moedermaatschappij) geweest en in samenhang geheel ontwikkeld. Oorspronkelijk was het economisch doel om inkomsten uit jacht, bos- en landbouw te genereren. En later werden ook inkomsten uit recreatie (Rustoord, golfbaan en verblijfsaccomodatie) verkregen. Met het plan 'Evenwichtig Samengaan' wordt nu een nieuwe weg ingeslagen, terwijl het oorspronkelijke uitgangspunt van een goed natuurbehoud en –beheer nog steeds overeind staat. De oppervlakte is circa 2500 hectare.

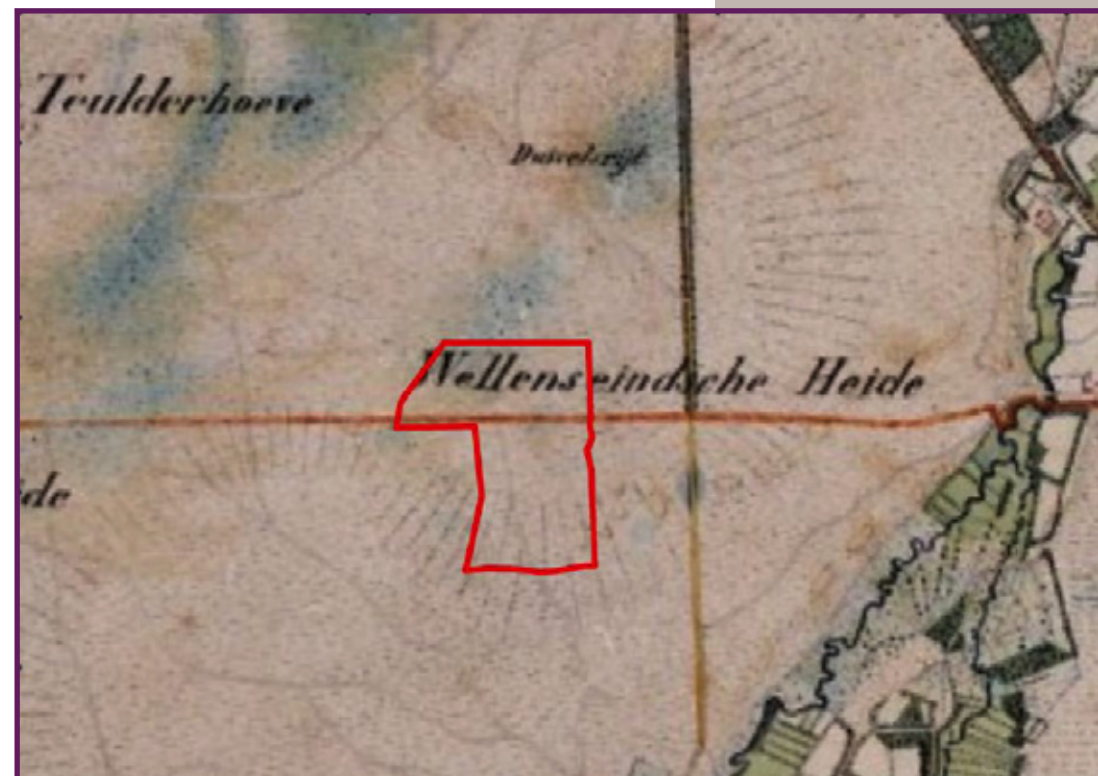


Plangebied

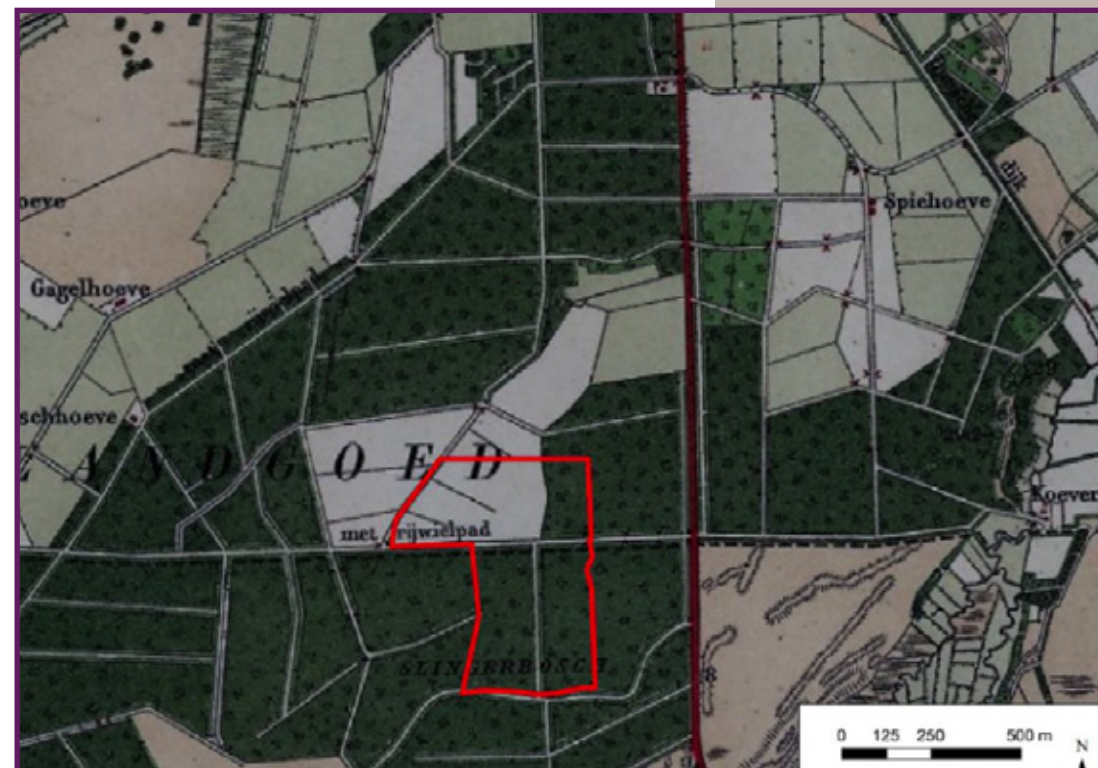
Het plangebied beslaat een gedeelte van het (productie)bos ten noorden en zuiden van de Scheidijk, tevens de gemeentegrens tussen Hilvarenbeek en Reusel-de Mierden. De natuur-begraafplaats met een bezinningsruimte zal in eerste instantie gerealiseerd worden op grondgebied van Hilvarenbeek; het ten zuiden daarvan gelegen gebied in Reusel-De Mierden wordt als tweede fase uitgevoerd. Het ontwerp wordt dan ook gemaakt voor het gehele plangebied.

Volgens het rapport 'Cultuurhistorie en natuurontwikkeling van Praedium' bestond het huidige landgoed rond 1850 uit uitgestrekte heidevelden met enkele laagtes waarin zich water en moerassen bevonden. Na 1850 zijn grote delen van het gebied perceelsgewijs ontgonnen en van heide omgezet in bos en landbouwgronden. Ongeveer 50 jaar later is er veel veranderd. Nog steeds bestaan grote delen uit heide, maar tevens is de ontginning van het gebied voortvarend ter hand genomen. Ook zijn grote delen van de voormalige heidegronden bebost met voornamelijk naaldbout. Heel herkenbaar zijn de lange rechthoekige verkavelingen in de bossen. Op de locatie van de planontwikkeling was rond 1900 nog een aanzienlijk heide gebied aanwezig.

Topografische kaart met locatie Natuurbegraafplaats en eigendomsgrens Landgoed De Utrecht



Topografische kaart
ca. 1850



Topografische kaart
ca. 1900

*When we find a mound in
the woods,*

*six feet long
and three feet wide,*

*raised to a pyramidal form
by means of a spade,*

*we become serious
and something in us says:
someone was buried here.*

That is architecture.

Adolf Loos, 'Architecture' (1910)



Missie

Het initiatief omvat een natuurbegraafplaats van circa 11 hectare met een ceremonieel gebouw van 200 m² en 30 parkeerplaatsen. De planlocatie betreft een productiebos met naalddhout en is gelegen aan De Scheidijk in Hilvarenbeek aan de zuidkant van het landgoed. Op het aangrenzende zuidelijke terrein in de gemeente Reusel-de Mierden wordt een gebied van circa 10 hectare betrokken in de natuurontwikkeling.

De natuurbegraafplaats beoogt het volgende:

Een plek van en voor iedereen

Een laagdrempelige plek om te begraven, gedenken en bezinnen met respect voor en in harmonie met de natuur. Met laagdrempelig wordt bedoeld: betaalbaar voor een breed publiek en neutraal ten aanzien van geloofsrichting en/of opvattingen over mens en maatschappij.

Natuurontwikkeling

Een begraafplaats die is gericht op behoud en versterking van bestaande natuur en/of oorspronkelijke flora en fauna en een grote biodiversiteit.

Identiteit

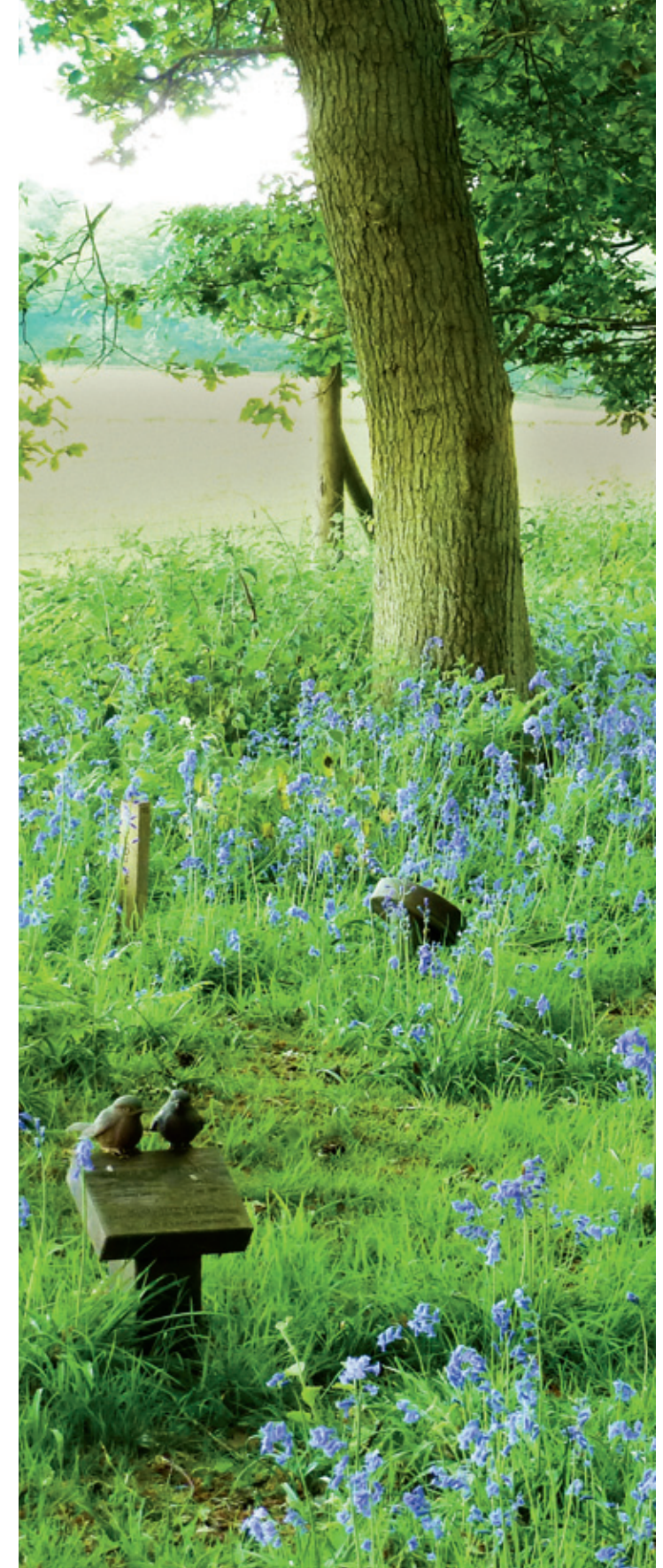
Een begraafplaats en wijze van begraven en gedenken die de identiteit van het landgoed behoudt en versterkt.

Gezonde exploitatie

De begraafplaats en wijzen van begraven, inrichten en beheren, die een gezonde exploitatie van begraafplaats en landgoed mogelijk maken.

Verbinden met omgeving en andere levensmomenten

Nabij de karakteristieke brandtoren uit de jaren twintig van de vorige eeuw, ligt het pinetum Arnolduspark. Middels zicht-assen is het park verbonden met het karakteristieke hotel Rustoord en de verdere omgeving. De natuurbegraafplaats biedt de mogelijkheid om bij andere levensmomenten –zoals geboorte, huwelijk, verjaardag– een boom te adopteren of te planten.



the NATURAL STEP

Behalve het heldere ondernemingsconcept is het respect en de waardering voor de natuur een vanzelfsprekende leidraad voor de exploitatie van de natuurbegraafplaats. In dat opzicht wordt inspiratie geput uit de filosofie van ‘The Natural Step’. Een wereldwijd toegepaste en wetenschappelijk onderbouwde methode voor duurzaam handelen. Dat leidt tot een aantal concrete principes:

Gebruik van de bodem

Het gebruik van louter fossiele brandstoffen en alleen schaarse metalen en mineralen als we ze ook recyclen. In principe dus de keuze voor hernieuwbare materialen, hergebruik en recycling. Uitputten van de grond of bodem wordt voorkomen.

Aandacht voor mens en maatschappij

Een natuurbegraafplaats is voor iedereen toegankelijk, ongeacht levensbeschouwing of opvatting over mens en maatschappij. De begraafplaats biedt ruimte en plaats voor ontmoeten, gedenken en bezinning te midden van de stilte en de groene omgeving. Nabestaanden krijgen medezeggenschap in het beheer van de begraafplaats. Daarnaast neemt de onderneming “natuur- begraafplaats” een actieve rol in de maatschappij, legt contacten en werkt samen met ondernemers, scholen en maatschappelijke instanties.

De natuur respecteren

De bestaande natuur wordt ontzien en zo mogelijk zelfs naar een hogere natuurwaarde gebracht. Nieuwe natuur wordt ontwikkeld. Op of bij het graf ontstaat nieuwe natuur in de vorm van bijvoorbeeld inheemse planten of een herinneringsboom. Grafmarkering is alleen toegestaan met gebruik van vergankelijk gebiedseigen materiaal. Infrastructuur en dus verharding blijft tot een minimum beperkt.

Gebruik van de juiste (chemische) stoffen

Geen gebruik of productie van chemische stoffen die negatieve effecten hebben op de gezondheid van mensen of het milieu. Ook stoffen waarvan het effect onbekend is vermijden we. Om die reden is het bijvoorbeeld tot nader order niet toegestaan om lichamen met een thanatopraxie-behandeling te begraven.



Kernwaarden

Toegankelijk voor iedereen

Landgoed 'De Utrecht' is pas in het begin van de 20e eeuw ontstaan. De verzekeraar 'De Utrecht' had de tot dan toe onontgonnen grond verworven met de bedoeling het gebied te cultiveren. Nu markeren we een keerpunt. In dit landschap wordt nu een plek geboden aan een natuurbegraafplaats. De nog altijd springlevende coöperatieve gedachte van het verzekeringsbedrijf is ook de basis voor de natuurbegraafplaats. Het moet een plek worden die toegankelijk en bereikbaar is voor grote groepen mensen. De doelen zijn helder en de producten spreken een breed publiek aan. De werkwijze van de onderneming 'natuurbegraafplaats' is duidelijk, direct, transparant en klantgericht. De 'HEMA' onder de natuurbegraafplaatsen...

Tijdelijkheid & Nieuwe Laag

De mens is slechts 'tijdelijk' te gast in de natuur. Na 60 jaar wordt de natuurbegraafplaats gesloten. De stoffelijke resten blijven in de natuur en de locatie zal weer vervallen in haar oorspronkelijke bestemming van bos- en natuurterrein. Tijdens de levensduur van de natuurbegraafplaats wordt een nieuwe laag toegevoegd welke het functioneren mogelijk maakt. Deze laag is als zodanig duidelijk –in harmonie– aanwezig en wordt na het sluiten van de begraafplaats verwijderd c.q. geïntegreerd.

Kringloop

Natuurbegraven haakt in op de natuurlijke kringloop van het leven. Wie zich laat begraven op een natuurbegraafplaats geeft uitdrukking aan deze verbondenheid en draagt bij aan het natuurlijke kringloopproces. Voor velen is natuurbegraven dan ook een nieuwe vorm van zingeving, een manier om voort te bestaan door het doorgeven van het leven. Daarnaast helpt begraven in de natuur de nabestaanden hun verlies te accepteren en weer in balans te komen met zichzelf.

Helend landschap

Door in het ontwerp gebruik te maken van de juiste vormen, materialen en planten wordt een zo krachtig mogelijke harmonie gecreëerd. Op deze manier ontstaat een energetische plek die vitaliteit, creativiteit en levensvreugde brengt.

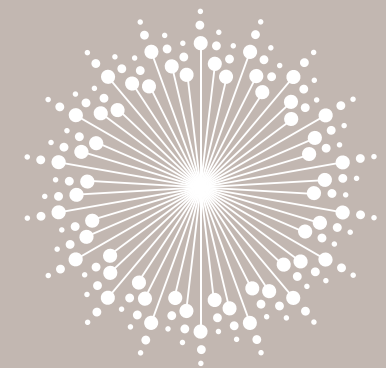
In verbinding met de natuur, wereld & kosmos

Doel van de natuurbegraafplaats is het scheppen van natuurlijke plekken, die in balans zijn met onze leefomgeving en met de ruimte om ons heen. Bezinningsplekken, die ons terugvoeren naar onze oorsprong en naar wie we werkelijk zijn. Plekken van kracht, die op termijn kunnen uitgroeien tot plaatsen van heiligheid.

Stadspoort Philips Fruituinen [Eindhoven] ontworpen door KAW Architecten en gerealiseerd volgens de principes van The Natural Step.

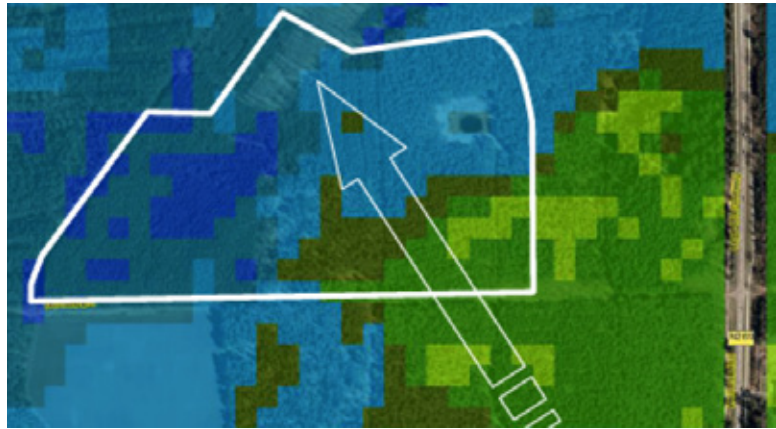


Impressies Maggie's centre (UK), voorbeeld van helende architectuur en omgeving. 'Maggie's is like an oasis. It gives you the tools to take your future forward, to take control of your life.'



een&al
NATUURBEGRAVEN

EEN&AL natuurbegraven is een label dat de hiernaast genoemde kernwaarden concretiseert in producten en diensten. Door deze harmonieus te verbinden ontstaat een krachtig merk. Bestemd voor zowel consumenten als begraafplaatseigenaren. Voorbeelden zijn een verzekeringspolis, graflokaliseer- en beheersysteem, 'augmented reality', kisten, urnen en gedenktekens.



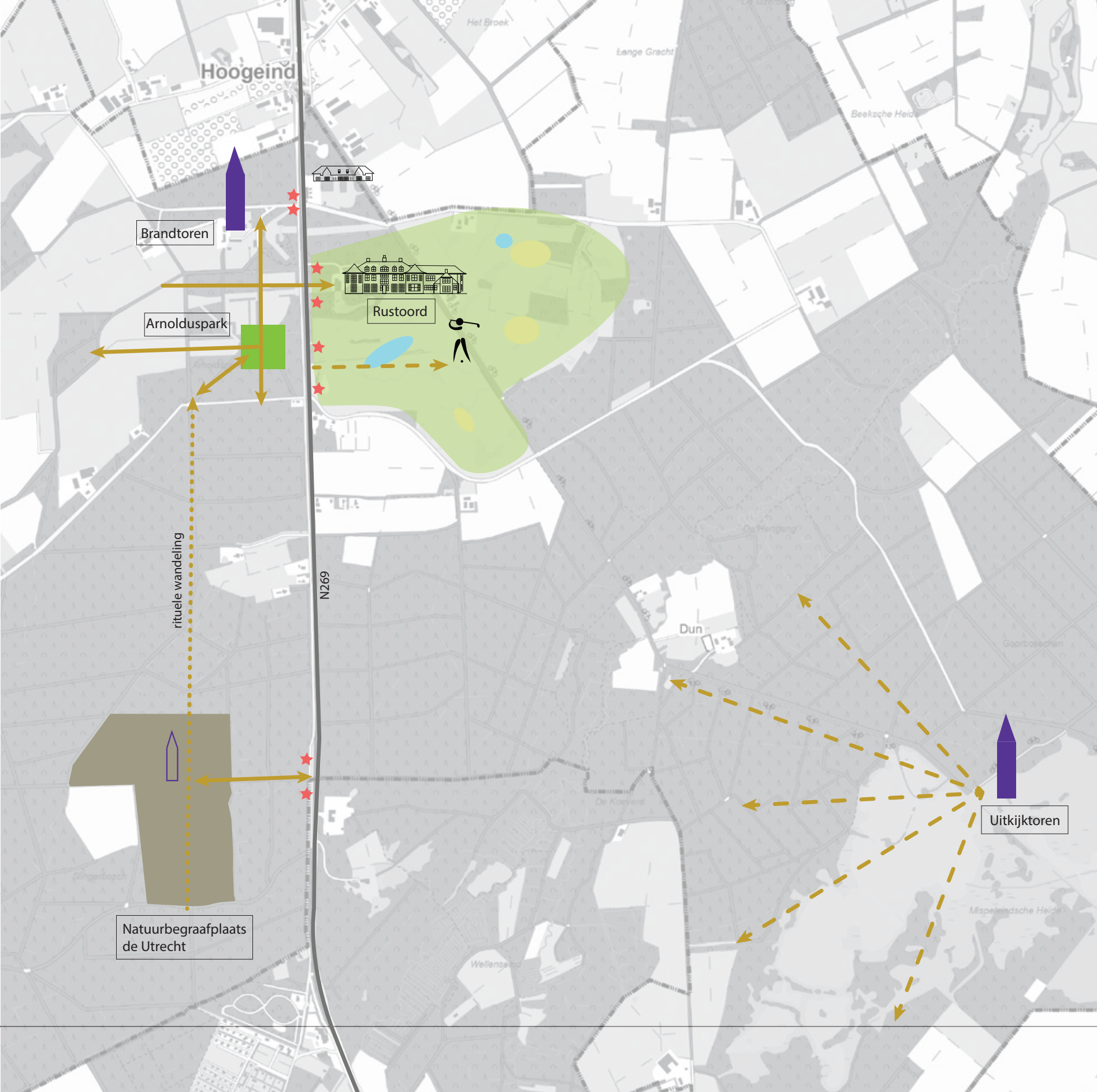
Stromingsrichting grondwater



Hoge terrein delen



Waarnemingen flora en faunascan. Eekhoornnesten (blauwe drie-hoeken), holle berken (rode stippen) en dubbelloof (paarse stip)



Verkenning

Bodemopbouw en geomorfologie

Van oorsprong is sprake van een gebied met stuifduinen, dat is ontstaan gedurende het Pleistoceen. Deze geologische periode kenmerkt zich door perioden met weinig begroeiing en het onder invloed van heersende windrichtingen verstuiven van grote hoeveelheden zand. De bodem bestaat overwegend uit matig fijn zand met een humusrijke bovenlaag (bosgrond). In de ondergrond komt plaatselijk lemig zand voor. Dikke leemlagen, die de infiltratie van regenwater belemmeren, zijn nergens aangetroffen. In de bodem is ter plaatse van de meeste boringen podzolvorming waargenomen. Dit bodemtype kenmerkt zich door ophoping van humushoudend materiaal in de toplaag waaruit uitspoeling plaatsvindt van mineralen en ijzer (uitspoelingslaag), die dieper in het profiel weer neerslaan (inspoelingslaag). Dit komt overeen met de Bodemkaart van Nederland (kaartblad 50 Oost). De bodemkaart geeft voor een deel van het gebied de kaartcode Zd21 (vaaggrond) aan. Ter plaatse van dit gebied werd tijdens het boren echter eveneens een podzol(achtig) bodemprofiel aangetroffen. De geomorfologische kaart (Kaartblad 50 Tilburg, 1980) duidt nagenoeg het gehele onderzoeksgebied aan als 'terrasafzettingen met dekzand' (kaartcode 3L12a). Ter plaatse van de Duivelrijtse loop en het bijbehorende beekstelsel is sprake van een 'dalvormige laagte zonder veen' (kaartcode 2R2).

Grondwater en terreinophoging

Op grond van het in de periode februari-maart 2014 uitgevoerde veldonderzoek blijkt dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) ter plaatse van het onderzochte gebied varieert van 0,30m-mv (lager gelegen terreindelen) tot 1,80 m-mv (hoger gelegen terreindelen). De hoogst gelegen terreindelen bestaan uit zandruggen.

Op de hoger gelegen terreindelen wordt de GHG geschat op 1,20 m-mv. Voor begraven geldt een minimale ontwateringsdiepte

ten opzichte van de GHG van 1,35 meter. Op basis van de thans beschikbare gegevens blijkt dat de hoogst gelegen terreindelen hieraan voldoen en de hoger gelegen terreindelen in orde van grootte 0,3 meter opgehoogd moeten worden

Flora en faunascan

Onderzoek geeft aan dat rekening houdend met de waargenomen beschermde soorten de natuurbegraafplaats een positief effect heeft op flora en fauna. De tijdelijke verstoring weegt niet op tegen de uiteindelijke voordelen voor de natuur. Zowel de EHS als de nabij gelegen beschermde natuurgebieden ondervinden geen nadelige effecten.

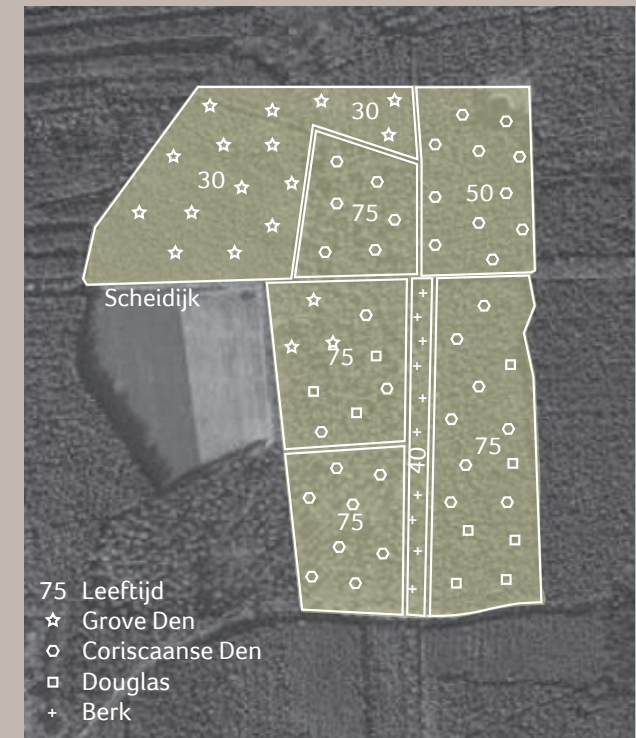
Het huidige bos en haar natuurwaarde

Het plangebied is beplant met de Corsicaanse den, Grove Den, Douglasspar en Berk. Het zuidwestelijke perceel heeft een ondergroei van stoven met 'snijgroen' van Amerikaanse eik. De leeftijd van de bomen varieert van 30-75 jaar. Echter, de groei geeft een andere indruk. De ondergroei is monotoon en wordt gedomineerd door pijpenstrootje. De bodem is zuur en arm, de soortenrijkdom gering. Her en der groeien daarnaast bomen als zomereik, hulst, ruwe berk, jonge opslag van Amerikaanse eik en kruidachtige planten als blauwe bosbes, bochtige smeile, brede stekelvaren en gewone duivekervel. Langs enkele paden groeit struikhei, dophei, pitrus en kruipende boterbloem. In het bos ligt een ven, de omgeving is begroeid met knolrus en in het ven groeien watervanellie en waterbies. Nabij de Duivelrijtse loop is een plek met dubbelloof. De zure en stagnerende bosontwikkeling zorgt voor een eentonige en weinig spannende natuurbeleving.

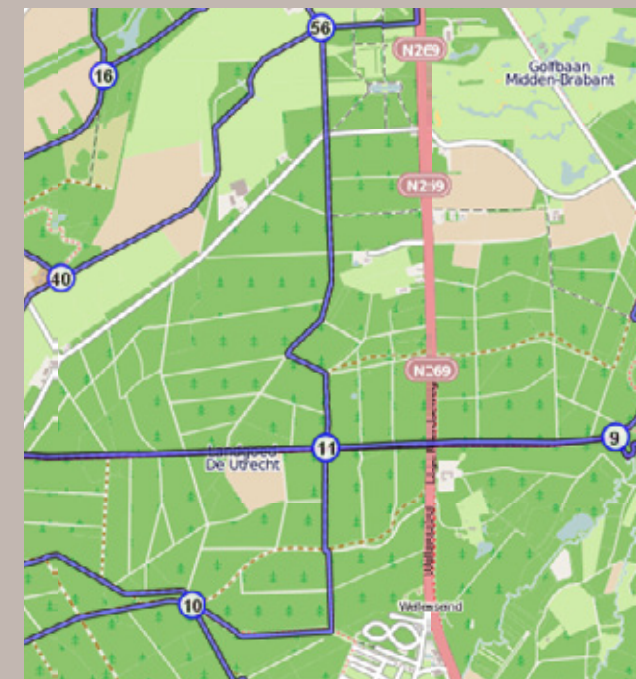
Routes

Het gebied kent een uitgebreid netwerk van wandel-fiets en ruiterroutes. De ruiterroute zal langs het plangebied worden geleid om begaanbaarheid van wandelpaden te garanderen.

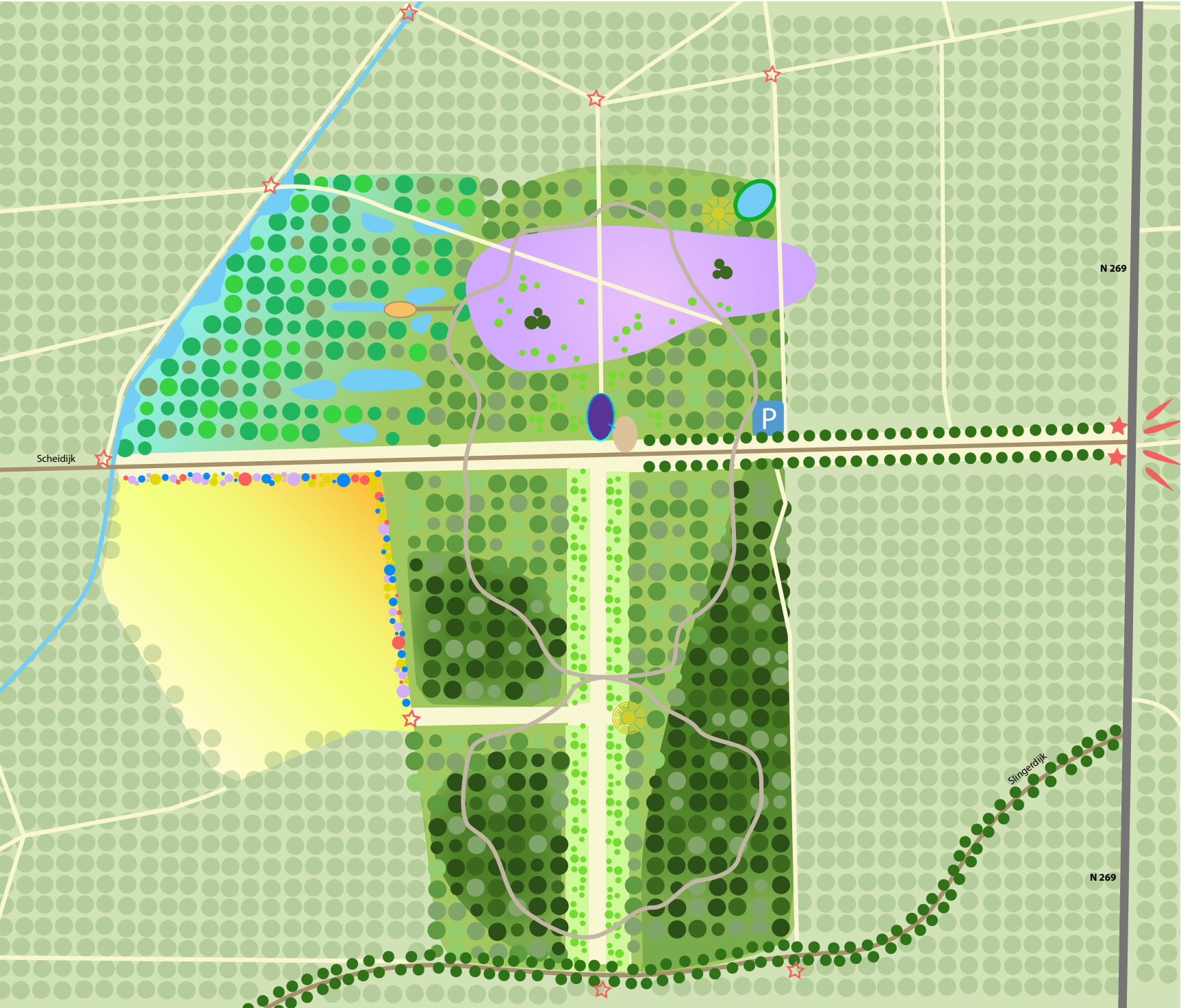
De Lage Mierdseweg met 'poorten' naar de karakteristieke plekken waaronder de drie torens met hun vista's.



Bos-opstanden en leeftijden

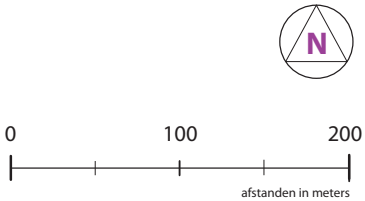


Wandelroutes



Ruimtelijk concept

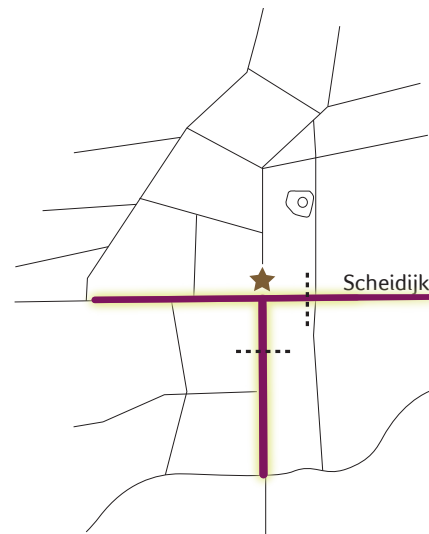
Ruimtelijke indeling	
Heide	
Berkenbos	
Lichthoutsoorten bos	
Schaduwssoorten bos	
Vochtig bos	
Bestaand productiebos	
Akker	
Gras	
Ruimtelijke elementen	
Ceremonieel gebouw	
Ceremonieel plein	
Parkeerplaats	
Bestaand pad	
Toegangsweg	
Facilitair pad	
Amfitheater	
Waterloop	
Poel	
Solitaire boom	
Akkerrandkruiden	
Vlonder	
Subtiële grens	
Aankondiging entree	



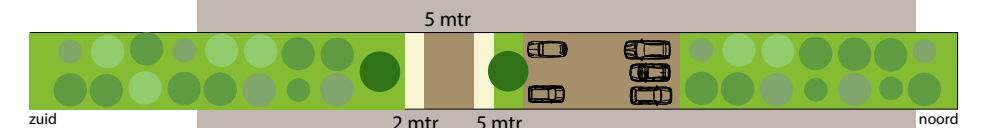
Ruimtelijk concept

Ruimtelijke hoofdstructuur plangebied

De ruimtelijke hoofdstructuur van het plan wordt gevormd door een kruisstructuur: de oost-west georiënteerde Scheidijk en de noord-zuid georiënteerde grasbaan met berken, een berkenlaantje. Beide lijnen fungeren als zichtassen. De relevantie van de noord-zuid as ontbreekt in het gebied ten noorden van de Scheidijk. Daar wordt de as onderbroken door het opgehoogde heideveld en vervolgens verder doorgetrokken het bos in, dit zonder ruimtelijk verankerd te worden. De T-vormige hoofdstructuur wordt als ruimtelijke kapstok van het plan gebruikt met een hoofdaccent op het kruispunt van deze twee assen in de vorm van een plein met een gebouw. De berkenlaan lost zich op in de los verspreide bomenrand rondom het gebouw en de heide.

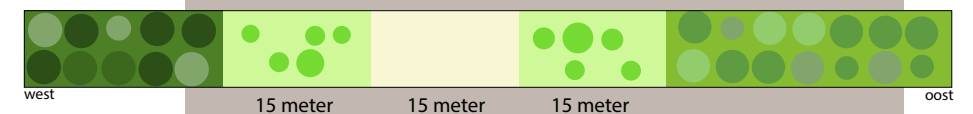
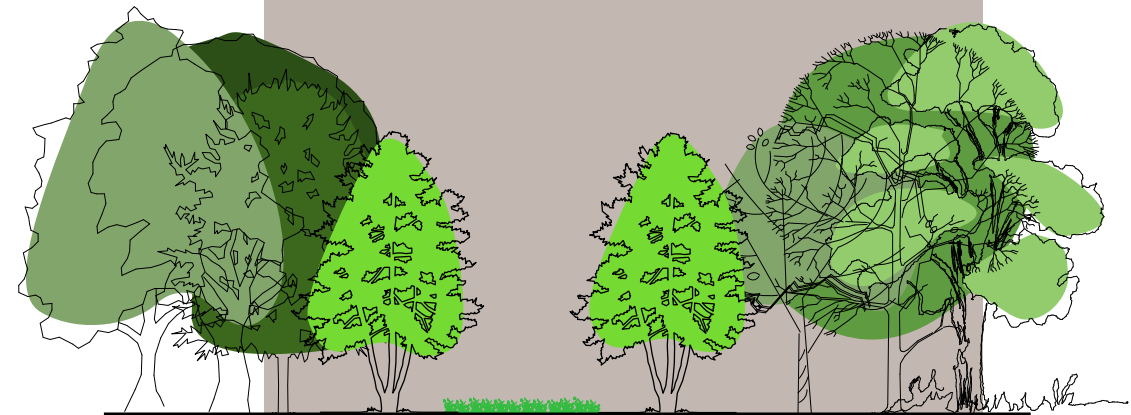


T-vormige hoofdstructuur met ceremonieel gebouw als oriëntatiepunt



licht houtsoorten bos berm berm parkeren licht houtsoorten bos
berijdbaar pad
in halfverharding

Doorsnede De Scheidijk

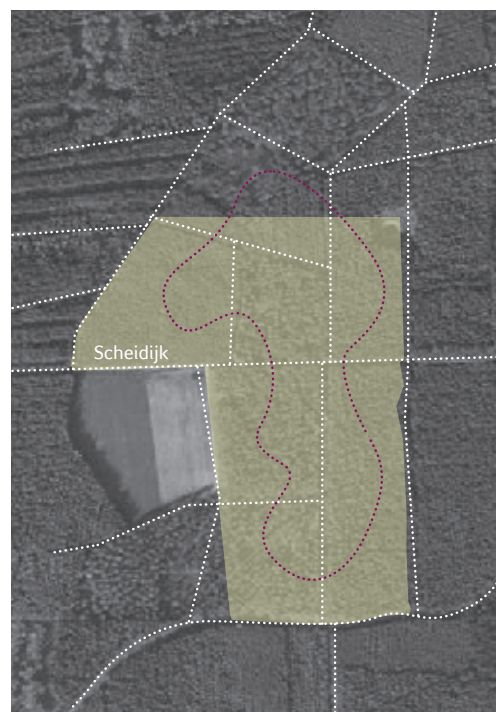


donker houtsoorten bos berkensingel gras (vista) berkensingel licht houtsoorten bos

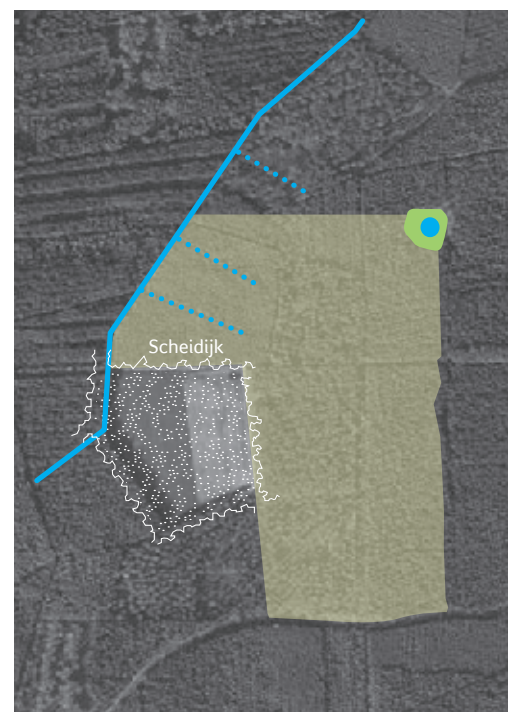
Doorsnede Berkensingel



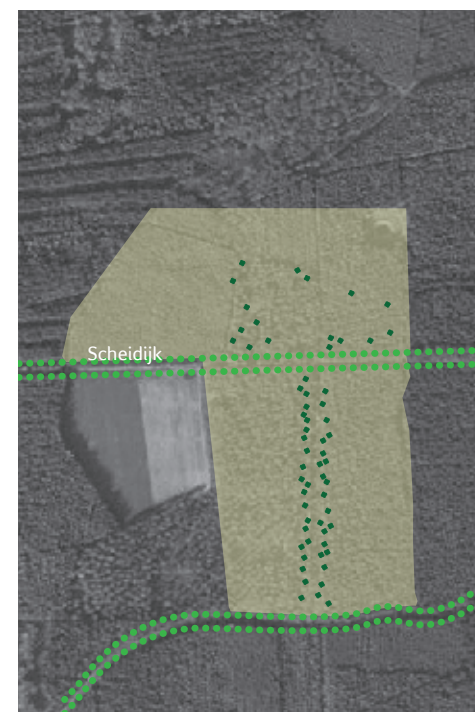
Bestaande padenstructuur als uitgangspunt



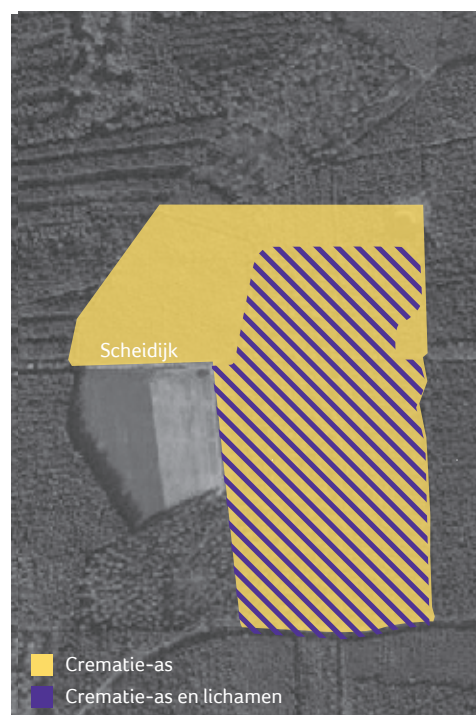
Nieuwe laag: facilitair pad



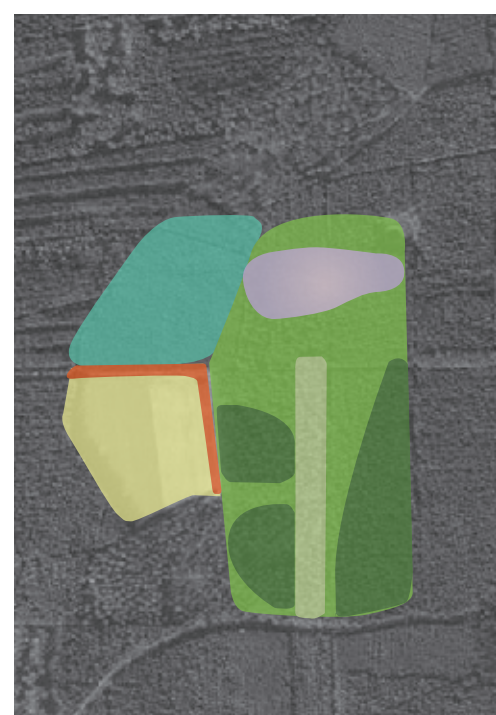
Bijzondere elementen versterken: open veld, poel, waterloopje



T-vormige structuur: Scheidijk mogelijk als laan en speels berkenlaantje



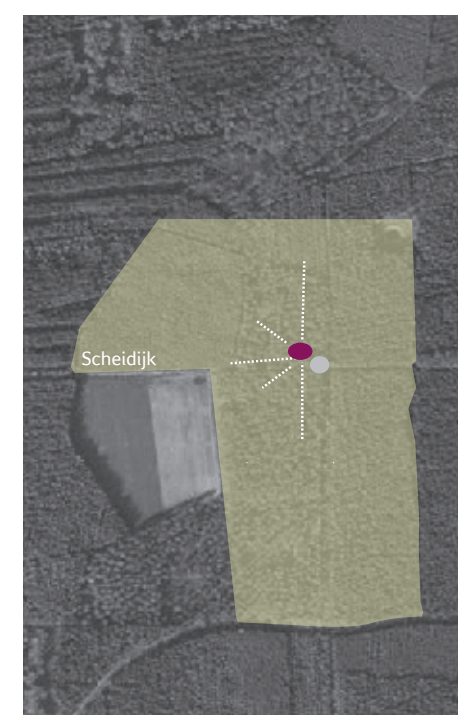
Niet het gehele terrein is geschikt voor begraven van lichamen



Landschapssferen



*Duidelijke entree aan de Lage Mierdseweg
subtiële grensmarkering voor wandelaars*



*Centrale ligging gebouw op assenkruis en
ceremonieel plein*

Hoofdaspecten

Situering gebouw

Het ceremoniële gebouw zal een stille ontmoetingsplek in het bos worden met een intieme sfeer. Met een introverte ligging met een oriëntatie naar de Slingerdijk en heideveld. De ligging is daarom a-centrisch van de Scheidijk. Het gebouw fungeert als baak- en oriëntatiepunt in het bos. Op de begraafplaats is immers geen duidelijke grens tussen omliggende bossen en de begraafplaats.

Entree en routing

De natuurbegraafplaats wordt met ingetogen markering geadresseerd aan de Lage Mierdseweg ter hoogte van de Scheidijk, tevens de toegangsweg. Het wegdek van de Scheidijk is in samenhang met andere onderhoudswegen op het landgoed half verhard conform de Slingerdijk. Een aantal bestaande eikenbomen doet vermoeden dat de Scheidijk vroeger een laan was. Dit geeft aanleiding om deze laan in een nieuwe vorm te accentueren. De bestaande bospaden behouden in het plangebied hun functie als wandelpaden. De plekken waar deze bospaden de plangrens doorsnijden worden op een subtiele manier gemarkeerd als voetgangsentrees. Een nieuwe ontsluitingsstructuur voor dienst- en onderhoudswagens wordt een nieuwe laag in het plangebied. De vormgeving is organisch en ontspannen.

Parkeren

De parkeerplaats is geprojecteerd langs de Scheidijk op enige afstand van het plein en het gebouw. Om de continuïteit van de bosrand en laan intact te houden wordt de parkeerplaats iets terug gelegd van de toegangsweg en zo veel mogelijk uit het zicht te houden, daarbij het bestaande hoogteverschil benuttend.

Nieuwe landschapssferen

De ruimtes tussen de bestaande 'lijnen' van de paden ondergaan een transformatie door toevoeging van de functie. Nieuwe landschapssferen worden toegevoegd. Zoals heide, licht en donker bos, vochtig bos en berken-singel. De bestaande akker maakt deel uit, als open kamer in het bos, van deze sferenschakering. De randen van dit open veld worden versterkt.



Ceremonieel plein als beëindiging van de toegangsweg



Introverte ligging ceremonieel gebouw



Duidelijke entree aan de Lage Mierdseweg (entree naar brandtoren)



Parkeren; teruggelegd van de toegangsweg



Het nieuwe bos

Het bosgebied wordt omgevormd naar te onderscheiden boslandschappen.

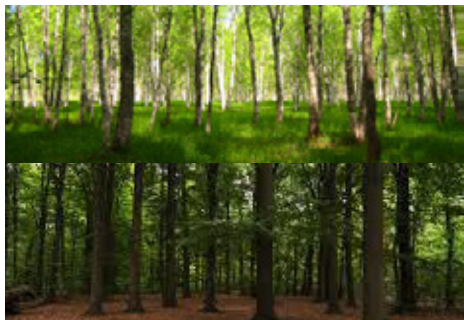
Heide

In het noorden van het terrein wordt een open heide met rondom een extreem licht bos gecreëerd. De omliggende dennenopstanden worden sterk gedund.



Berkenbos

In aansluiting met de open heide en zuidwaarts gericht zal een voormalige berkensingel uitgebreid worden tot een brede strook Berkenbos. Voor de vorming hiervan zal gebruik gemaakt worden van vlekken van natuurlijke berkenverjonging die al aanwezig zijn.



Lichthoutsoorten bos en Schaduwoorten bos

De bosgedeelten oostelijk en westelijk van de uitgebreide Berkensingel hebben een onderscheid in bosgedeelten met en zonder de Douglasspar. Twee soorten gemengd bos. Die waar overwegend lichtboomsoorten groeien en die waar de schaduw verdragende boomsoorten een hoofdrol spelen.



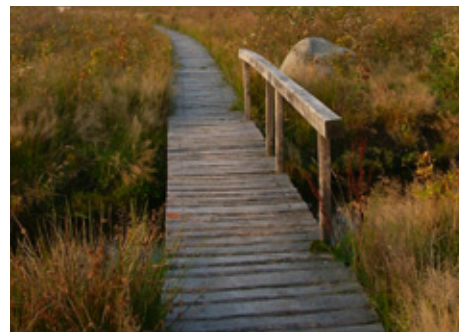
Akkerrand

Randen van het open veld worden versterkt. Akkerkruiden en heesterlaag zorgen voor een geleidelijke overgang naar de bosgebieden.



Vochtig bos

Het bosgebied ten westen van deze heide ligt lager en is vochtiger en sluit aan op de Duivelrijtseloop. In dit bosgebied komen ruime zichtassen. Laagten worden gegraven voor waterberging. De dennenaanplant wordt omgevormd tot een beplanting waarbij Zwarte els, Wilgensoorten en aan de randen met de open ruimten Gagel deel worden van het bos. Het wordt een vochtig bosgebied met veel randeffecten.



Water

Poel

Binnen het plangebied is een poel aanwezig. Een verblijfsplek nabij de poel verhoogt de belevingswaarde. De poel is voorzien van een flauwe talud waar warmte minnende amfibieën zich thuis voelen.

Duivelrijtse loop

Deze loop wordt incidenteel verbreed zodat plas-/dras-situaties ontstaan voor grotere biodiversiteit en natuurbeleving.

Vochtig bos

Het vochtig bos is moeilijk toegankelijk (in de wintermaanden); een knuppelpad verschaft incidenteel toegang.

Helofytenfilter

Het vochtig bos is het laagste deel van de natuurbegraafplaats. Hier passeert het water uit het plangebied een helofytenfilter alvorens zij het gebied verlaat. Een helofytenfilter of moerasfilter is een filter dat met behulp van een rietplanten water zuivert. Bacteriën, die bij de wortels van het riet leven breken heel efficiënt verontreinigingen zoals meststoffen af.

Deelaspect natuur

Van productiebos naar begraafbos

Een twintigtal hectare productiebos met naalddhout wordt omgevormd naar een bos voor natuurbegraven. De kleine hoogte verschillen in het terrein dagen uit om grotere verschillen in boslandschap te creëren. Het vrij monotone bos heeft enkele accenten: iets opener, iets droger, iets hoger of natter. Deze zijn een aangrijpingspunt om verschillende soorten bos te creëren. Met de tijd zal een bos ontstaan dat vervolgens een positief effect zal hebben op het omliggende bos van het landgoed De Utrecht.

Van ecologische dessert naar biodiverse biotopen

De bodem is arm, de soortenrijkdom van het bos is gering en de houtproductie is matig. Met eenvoudige maatregelen en consequent handelen is de omvorming van productiebos naar een bos met meer biotopen en een grotere biodiversiteit in gang te zetten. Met ingrepen die niet direct passen bij een productiebos en wel bij het concept natuurbegraven. Een scala aan inheemse boom- en struiksoorten krijgt een plaats in het gebied. Voor diverse soorten geldt dat maar net aan de bodemeisen van de boom wordt voldaan. Het planten gaat gepaard met de inbreng van bodemverbeteraars. Op deze wijze krijgt de nu zure en stagnerende bosontwikkeling een verandering van richting en vaart.

Aanpak, ontwikkeling en verankering

Voor het begraven begint zet de 'zager' de toon in het gebied. Waar mogelijk worden de geselecteerde bomen al op zogenaamde eindafstand gezet. Ruimte wordt gemaakt voor een inbreng van passende boomsoorten.

Dood hout is een belangrijk onderdeel in het kringloop-systeem van het bos. Stronk- en stammencollages worden samengesteld. Forse duidelijke collages met schoonheid, waarvan zichtbaar is dat ze bedoeld zijn en toch natuurlijk aandoen. Aanplant direct rondom deze houtelementen van varens aan de schaduwkant en aanplant van zonminnende soorten aan andere zijde.

Gedurende de periode van begraven zal de introductie van bomen, struiken en planten samen met de natuurlijke verjonging het gebied doen veranderen. Het natuurbegraven, hand in hand gaande met de nieuwe bosontwikkeling, is als de bouw van een Ark van Noach om de toekomst mee tegemoet te gaan en tegelijkertijd een soort knipoog naar het boslandschap dat voor de middeleeuwen dit gebied bedekte.

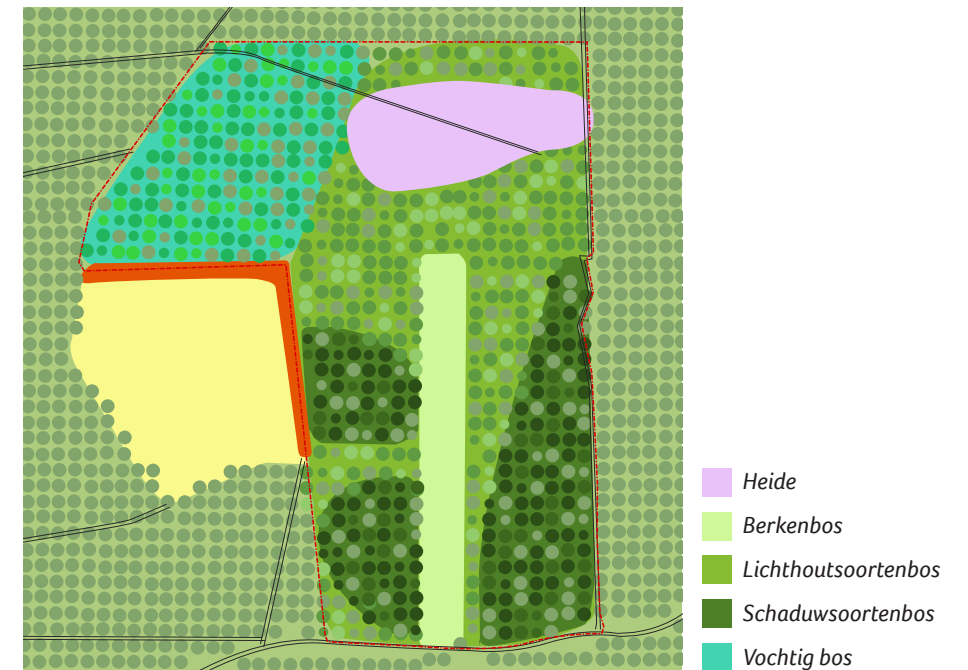
Beheer

Beheer van de heide

Het is een relatief klein stukje hei met rondom bomen. Dit betekent dat het bewerkelijk kan zijn om de heidevegetatie van de grond te krijgen en nog meer om heide te houden. Het bomenzaad waait de heide in en omdat het een open plek is in een relatief gesloten bosgebied zal er in de open ruimte meer stikstofdepositie plaatsvinden dan in het omliggende bos. De bodem zal sneller verrijken. Het vestigen van een heidevegetatie is mogelijk wanneer de aandacht erbij blijft. De heide kan, indien gevestigd, beheerd worden met het inscharen van schapen.

Beheer bossen

Ingrijpen in de bosontwikkeling zal altijd nodig blijven. Te denken is aan de bestrijding van Amerikaanse vogelkers



Het nieuwe bos

en selectie in de natuurlijke verjonging. Ook het voorkomen van uitzaaiing van Douglassparren in de delen die bedoeld zijn voor bos met lichthoutsoorten vraagt blijvend aandacht. Wanneer deze kleinere ingrepen met regelmaat worden gedaan en simpel gecommuniceerd worden, dan zal het publiek dat zich verbonden heeft met de natuurbegraafplaats weinig moeite hebben met de uitvoering ervan.

Het gebied wordt verdeeld in vier beheervakken. Ieder jaar wordt in een van de beheervakken ongewenste verjonging verwijderd. Dit is geen zwaar werk. Werk dat ook door vrijwilligers/betrokkenen gedaan kan worden.

Na de periode van begraven wordt een bos overgelaten voor de verdere tijd. Het zal dan bezien worden of het beheer ook dan nog gericht blijft op behoud van de contrasten in bostypen. Blijft dat beheer uit, dan zal het bos zich ontwikkelen naar een sterk gemengd bosgebied.



Deelaspect architectuur

Centraal op de natuurbegraafplaats wordt een ceremonieel gebouw gerealiseerd. Een basaal sacrale ruimte die plek geeft aan een brede vorm van ontmoeten, bezinnen, vieren en herdenken. Voor het gebouw worden kernwaarden benoemd. Deze verankeren het gebouw in de filosofie en het ruimtelijk concept van de natuurbegraafplaats. De kernwaarden moeten niet gezien worden als uitputtende lijst met randvoorwaarden, maar als ingrediënten van een denkwijze. Het vinden van de juiste verhoudingen tussen deze ingrediënten, het plaatsen van de accenten en nuanceringen is medebepalend voor het richting geven van de opgave.

Ontmoeten

Het gebouw vormt in de basis een ontmoetingsplek. De ene keer ontmoeten rondom een verlies, de andere keer rondom grafbezoek of juist ontmoeten om te vieren. Hierbij wordt een balans gezocht tussen enerzijds het creëren van een laagdrempelige huiselijke sfeer waarin de bezoeker zich geborgen voelt en anderzijds het creëren van een sacrale, 'andere' sfeer die tegemoetkomt aan het unieke gebeuren van de uitvaart.

Er doet zich enige gelijkenis voor met de vormtypologieën Domus Dei en Domus Ecclesiae uit de kerkarchitectuur. Deze bouwconcepten gelden als twee uitersten in relatie tot sacraliteit. Hierin staat Domus Dei voor het huis van God, met het karakter van een bijzondere, heilige plaats. De sacraliteit van Domus Ecclesiae wordt op meer profane wijze getypeerd als ontmoetingsplaats, als het huis waar mensen zich verzamelen om te vieren en elkaar te ont-

moeten. Hiervoor kan inspiratie worden gezocht in 'healing architecture': het gebouw, de vorm en de architectuur helpt om in harmonie te leven met de omgeving en wezenlijk onderdeel te zijn van de mensen die er gebruik van maken. Het is een bezielde omgeving. Menselijk van schaal en in gebruik. Sculpturaal, organisch en met vloeiende overgangen. Hierbij gaat het om het harmoniseren van de energie, de vitaliserende kracht.

Basaal sacrale plek

Het gebouw en de plek vormen een basaal sacrale ruimte. Basale sacraliteit wordt breed opgevat en is verbonden met de ervaring van een hogere, diepere of verdichtende, zichzelf transcenderende kracht die het leven omvat. Of met zinstichtende waarden of dat wat van ultiem belang is in het leven. Het is een plek waar de metaforische context of verschijningsvorm nog niet is onderworpen aan de doeloriëntatie van de dagelijkse verhalen en omgevingen. Het betreft een poëtische plek die een geheimzinnige aantrekkingskracht uitoefent en fascineert. Evocatieve architectuur wordt aangewend om de emotionele beleving van de ruimte te optimaliseren en het gebouw een eigen, bijzondere belevingswaarde te geven. Zo is er sprake van 'drempels' en overgangsgebieden die het liminale karakter versterken, van sereniteit, harmonie en bijzondere atmosferen, gefragmenteerde lichtinval en schaduw, contrasten tussen open en geslotenheid. Maar bijvoorbeeld ook bijzondere sculpturale architectuur, vormen van symboliek en een zintuigelijke (luisteren, voelen, zien) benadering van de ruimte. De relatie met en het opgaan in de natuur speelt hierin een rol, niet door middel van verre zichtlijnen over de assen, maar middels geënceneerde blikken op de omgeving. De immateriële dimensie maakt onderdeel uit van het archi-

Restaurant aan Zee, Oostvoorne. Een toren als baken in het landschap en het gebouw in harmonie met zijn omgeving door vorm en materiaalgebruik.



De uitkijktoren (onder) en brandtoren (boven) als 'oriëntatiepunten' op Landgoed 'De Utrecht'



Baken

Het ceremonieel gebouw als baken op de natuurbegraafplaats en het landgoed. Zowel in symboliek als in functionaliteit.

[Referentie: Restaurant aan Zee, Oostvoorne]



Geen standaard archetype

Het ceremonieel gebouw vormt een plek waarvan de verschijningsvorm nog niet is onderworpen aan de doeloriëntatie van de dagelijkse leefomgeving.

[Referentie: Maggies Center, Dundee]



Overgangsgebieden

Op de plek en in het gebouw is sprake van 'drempels' en overgangsgebieden die het liminale karakter versterken door bijzondere atmosferen, contrasten tussen open- en geslotenheid en het spelen met overgangen tussen binnen en buiten.

[Referentie: Crematorium Heimolen, Sint Niklaas]



Evocatieve architectuur

Evocatieve architectuur wordt aangewend om de emotionele beleving van de ruimte te optimaliseren en het gebouw een eigen, bijzondere belevingswaarde te geven. Bijvoorbeeld door het spelen met licht en schaduw, door bijzondere sculpturale architectuur en vormen van symboliek.



Tijdelijkheid

In positionering, terreininrichting en materiaalgebruik wordt tijdelijkheid gesuggereerd: een eenvoudige terugkeer naar de oorspronkelijke natuur lijkt mogelijk. De beeldassociatie van de vergankelijke hut in het bos is toepasselijk.

[Referentie: Stiltecentrum Mennorode, Elspeet]



Healing Architecture

'Healing architecture' als inspiratie: mensen, gebouw, vorm en architectuur zijn in harmonie. Sculpturaal, organisch en met vloeiende overgangen.

[Referentie: Farewell Chapel, Krasnja Slovenië]



Sacrale ruimte

De ruimte draagt bij aan het creëren van een 'andere' sfeer, een poëtische plek die fascineert en een geheimzinnige aantrekkingskracht uitoefent.

[Referentie: bezinningsruimte ThyssenKrupp, Essen]



Ingetogen

Materialen worden gebruikt vanwege hun poëtische en zintuiglijke kwaliteiten. Vormen zijn vloeiend, sculpturaal en menselijk.

[Referentie: Viewpoint Snøhetta, Noorwegen]



Geënceneerd blik

Geënceneerde blikken versterken de relatie met de omgeving in het algemeen en met de natuur in het bijzonder.

[Referentie: Porciúncula de la Milagrosa Chapel, La Calera, Colombia]



Mobiele schuilgelegenheid

Deze schuilgelegenheid is verplaatsbaar en 'onzichtbaar' en refereert aan de oude functie van het (productie)bos.

[Referentie: Tuinhuis Liberg]

Deelaspect architectuur

tectonisch concept. Basale sacraliteit is religie overstijgend. Er hoeft niet zozeer een helder omschreven levensbeschouwing of godsbeeld te zijn, maar wel het gevoel van religiositeit. Het gaat hierbij om 'algemeen' religieuze ervaringen in antropologische zin, dus niet ingevuld door specifieke geloofsinhouden. Gebruik van basaal sacrale beeldtaal en universele metaforen als natuur, licht, harmonie, leven en hoop maken het tot een 'nieuwetijdse' kerk.

De weg

Het ceremonieel gebouw is fysiek onderdeel van het uitvaartritueel, een markering van een belangrijke levensfase. Hierbij gaat het vooral om de twee basale rituele grondvormen: 'rite de passage' en daarmee verwant 'de processie'. Het is de rite de passage, het overgangsritueel, waarin de veranderende relatie tussen overledene en nabestaanden op symbolische wijze uitdrukking krijgt. Een rite de passage verloopt doorgaans in verschillende fasen: een fase van scheiding, een fase van transformatie (de liminale status) en een fase van integratie in het nieuwe leven na de overgang. In een uitvaartritueel wordt de 'act' het afscheid nemen benadrukt, maar ook de andere fasen zijn van belang bij het ontwerp van het gebouw.

De processie beschrijft de weg van het huis van de overledenen naar de laatste rustplaats. Het ceremonieel gebouw maakt onderdeel uit van de processie, zoals het betreden van het landgoed, het meanderen naar en de wandeling door het gebouw. Variabelen als ruimtelijkheid, licht, tijd, afstand, ritme en sequentie kunnen worden gebruikt voor de (ruimtelijke) ervaring. Een ervaring die zich richt op het andere, het onbekende dat wordt opgeroepen door ruimtes, rituelen, verhalen, beelden en praktijken. Het brengt

mensen in een modus waarin zij uit het gewone, normale patroon van het dagelijks leven stappen en op zoek naar een authentieke ervaring in een andere context. Op de plek wordt een interactieve mogelijkheid gecreëerd voor herinneren en bezinnen. Bijvoorbeeld in de vorm van het achterlaten van een teken of het aansteken van een kaars.

Baken

De basaal sacraliteit heeft een bredere betekenis op het landgoed. Sacraal betekent 'set apart': bijzonder. Dit is de positie en de rol die het gebouw op het terrein inneemt: als baken. Tegelijkertijd refererend aan de brandtoren en uitkijktoren elders op Landgoed De Utrecht. Alle torens fungeren als wegwijzer, ter oriëntatie in een uitgestrekt gebied. De begraafplaats zal een rustige plek in het bos worden met een intieme sfeer maar zonder begrenzing. De fysiek aanwezigheid van het baken zorgt voor houvast. Hierin ligt ook de symbolische betekenis verscholen: het baken als houvast op momenten dat richting in het leven gezocht moet worden.

In tegenstelling tot de Brandtoren wordt het gebouw niet direct op de Lage Mierdseweg georiënteerd. Een meer introverte ligging naast de Scheidijk, in de as van de Bergensingel en met een oriëntatie naar de Slingerdijk is meer passend. De pleinruimte voor het gebouw vindt zijn plek op de as van de Scheidijk, ten oosten van het gebouw. Het gebouw en de (plein)ruimte direct daaromheen worden nadrukkelijk 'een plek' op zich. Gevormd door gebouw(en) en natuur samen en onderscheidend van kwaliteit. Als totaal ontworpen. Een vertrouwde bestemming om bewust naar toe te gaan. Prettig en geborgen van sfeer, een plek die 'klopt'. Plaats doet er nadrukkelijk toe. De indrukken en emoties die mensen ervaren bij een uitvaart worden

sterk gekleurd door de ambiance van de omgeving. De overgang van gebouw naar directe omgeving naar landschap wordt zorgvuldig vormgegeven. De buitenruimtes worden in directe relatie met het ceremoniële gebouw mee ontworpen. Er zal een vanzelfsprekende scheiding moeten ontstaan tussen het ceremoniële gedeelte en de geborgenheid van individuele graven op het landgoed.

Ecologie en duurzaamheid

Met de ontwikkeling van de natuurbegraafplaats ontstaat er een nieuw milieu dat feitelijk nog niet op het landgoed aanwezig is, maar dat qua beeldtaal wel goed daarbij aansluit. Het vormt nadrukkelijk een nieuwe laag met een duidelijke eigentijdse handtekening. Hiervoor wordt aansluiting gezocht bij de beeldkenmerken van de woningbouwlocatie 'Berkensingel' elders op het landgoed. De daar leidende thema's zijn duurzaamheid, ingetogenheid en ecologische kwaliteit en deze komen tot uitdrukking in het ontwerp (systemen, materiaalgebruik etcetra) van het ceremonieel gebouw.

Het gebouw heeft een minimale impact op de natuur en ontwikkelt zich primair vanuit ecologische en duurzame randvoorwaarden. Aan het ontwerp van het ceremonieel gebouw ligt daarom een duurzaam en ecologisch concept ten gronde; het is alzijdig en amorf, is ingetogen in architectuur, blijft met maximaal 2,5 bouwlaag en accent onder de boomgrens. Het gebouw en de te cultiveren buitenruimte zijn als eenheid ontworpen. Een (half) verdiepte bouwlaag kan een oplossing zijn voor een aan het oog onttrokken en vandalismebestendige stallingsruimte. Thema's als energie- en waterbeheer, materiaalgebruik, natuurlijke inpassing en bezonning zijn leidend en tonen zich nadrukkelijk in het beeld van het gebouw.



vakken

Deelaspect architectuur

Ingetogen

Voor de architectuur van het gebouw dient zowel het bestaande landgoed alsook het huidige architectuurklimaat tot inspiratie. Er moet een balans worden gevonden tussen het borgen van de relatie met het verleden en het aansluiten bij specifieke eigenschappen van het landgoed enerzijds en de toevoeging van een hedendaagse laag anderzijds. De uitvoering is ingetogen, straalt rust uit, maar mag wel een (symbolisch of sacraal) gebaar neerzetten. De kwaliteit zit in de details. De verbondenheid met de natuur neemt een belangrijke plek in. Het ceremonieel gebouw zal een dialoog aan moeten gaan met de natuur. Vormen zijn niet hard en contrasterend, maar vloeiend, sculpturaal en menselijk, ze resoneren met de natuur. Ook in materialisering wordt dit doorgezet. Materialen worden gebruikt vanwege hun poëtische en zintuiglijke kwaliteiten. Qua materialisatie gaan de eerste gedachte uit naar hout, leem, metaal en glas als belangrijkste ingrediënten. In elk geval moet het materiaalgebruik de suggestie van tijdelijkheid versterken en daardoor liggen steenachtige, zware producten niet voor de hand. Door voor natuurlijke materialen te kiezen zal de kleurindruk sterk conformerend met de omgeving zijn. Confronteren is ook denkbaar (lichtkleurige en glad afgewerkte materialen).

Hergebruik

Het aspect tijd wordt onderdeel van het architectonisch concept. De mens is slechts 'tijdelijk' te gast in de natuur. Tijdens de levensduur van de natuurbegraafplaats wordt een nieuwe laag toegevoegd welke het functioneren mogelijk maakt. In positionering, terreininrichting en materiaalgebruik wordt tijdelijkheid gesuggereerd: een eenvoudige terugkeer naar de oorspronkelijke natuur lijkt mogelijk. De beeldassociatie van de vergankelijke

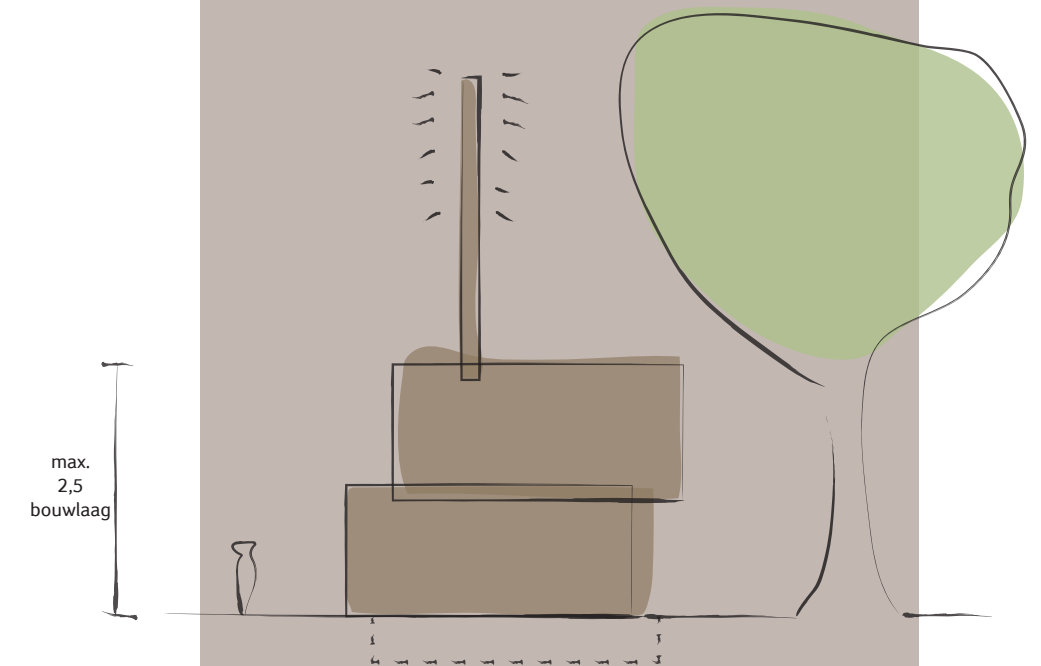
hut in het bos, zoals op de locatie Berkensingel, is daarin toepasselijk. Na 60 jaar zal de natuurbegraafplaats weer vervallen in haar oorspronkelijke bestemming van bos- en natuurterrein en zal het casco op een duurzame wijze herbestemd worden. Bij de vormgeving en materiaalkeuze wordt rekening gehouden met de functie en logistiek van een toekomstige bestemming in de sfeer van bezinning en educatie.

Gefaseerde bouw

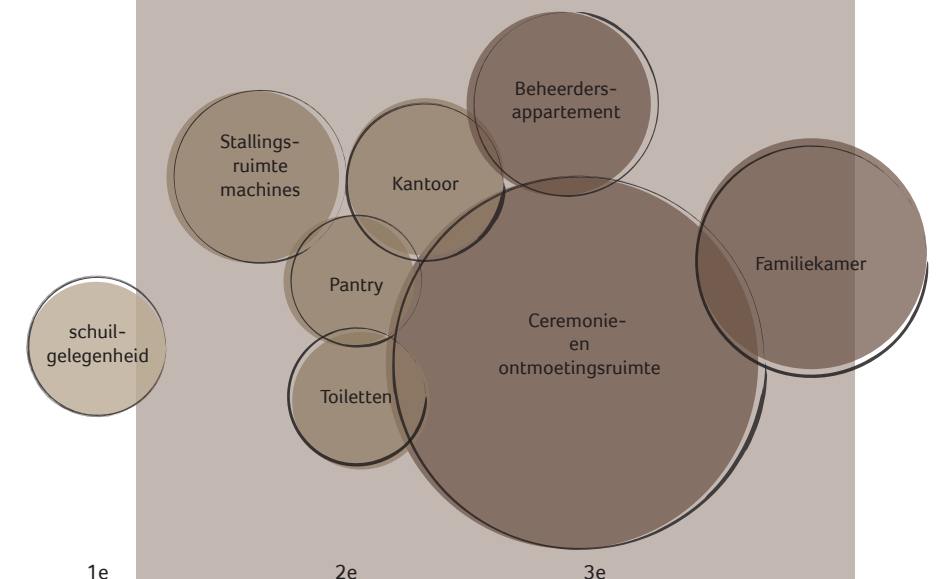
Het gebouw wordt mogelijk in twee fases ontwikkeld. Het eerste deel bestaat uit stallingsruimte, kantoor, pantry en toilet. Afhankelijk van de exploitatie en ontwikkelingsmogelijkheden van de natuurbegraafplaats wordt er uitgebreid met het ceremoniële deel en bovengelegen beheerderswoning. Ten behoeve van het opstarten van de natuurbegraafplaats wordt een mobiele schuilgelegenheid gerealiseerd. Het bestemmingsplan biedt ruimte aan een kleinschalige schuilgelegenheid van 10 vierkante meter en 3 meter hoog. Een 'onzichtbaar' en verplaatsbaar model wordt afhankelijk van ingebruikname en beheer ingezet in de diverse landschapssferen.

Bronnen:

-Post, P.G.J. (2010) 'Voorbij het kerkgebouw' Uitgeverij Abdij van Berne, Heeswijk
-Cramwinkel, L. (2011) 'Metamorfose in crematorium-architectuur' Scriptie Tilburg University



Schematische doorsnede ceremonieel gebouw



Schema opzet gebouw en mogelijke fasering

Grafaanduiding

Graven worden via GPS en coördinatensysteem vastgelegd. Het aanbrengen van gebiedsvreemde materialen is niet toegestaan. Echter, een herinneringsteken is vaak gewenst.



Herdenkingsboom

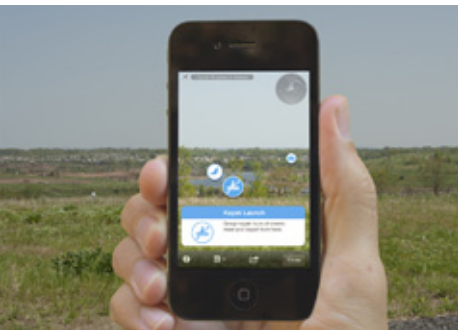
Een boom kan ook als grafteken fungeren. Er kan gekozen worden uit de inheemse soortenlijst per landschapssfeer.



Graftekens

Graftekens zijn gemaakt van een vergankelijk, onbehandeld en gebiedseigen materiaal. Bij voorkeur van hout afkomstig van het landgoed. Andere versieringen zijn niet toegestaan. Afhankelijk van het landschapstype zijn staande of liggende tekens toegestaan.

Heide en grasland: liggend teken maximaal 40*40 cm
Bossferen: staand of liggend teken van maximaal 40*40 cm



Augmented reality

Maakt virtueel gedenken mogelijk. Via GPS van de mobiele telefoon kan er beeld worden getoond dat er in werkelijkheid niet is. Deze alternatieve manier van gedenken maakt andere graftekens minder noodzakelijk en uiteindelijk overbodig.

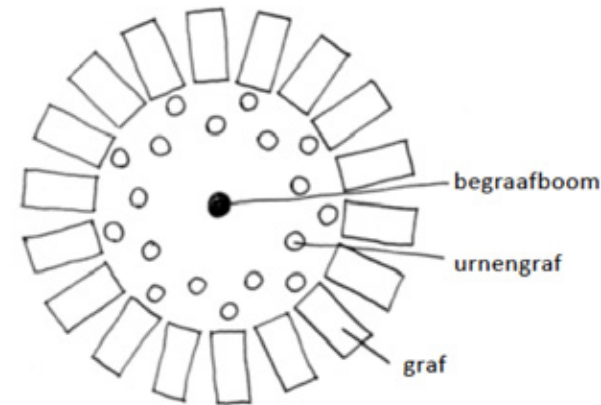


Centraal gedenkteken

Bij natuurbegraven is de verbinden met de natuur belangrijker dan verbinding met de specifieke begraafplek. Op een centrale plek kan een naam achtergelaten worden op een vergankelijk monument.

Zorgvuldig graven in het bos

Bij het graven van een graf moet zorgvuldig omgegaan worden met de stabiliteitswortels van de bomen. Als vuistregel dient een kluit gerespecteerd te worden van zesmaal de diameter van de boom. Dus bij een boom van 50 cm diameter dient een kluit gerespecteerd te worden van 300 cm. (Claus Mattheck).



Detailaspekten

Van zuur naar basisch

De linde speelt bij de bodemontwikkeling een aparte rol. Deze soort neemt uit de diepere bodemlaag kalk op. Mits kalk daar voorhanden is. Alle boom- en struiksoorten met gemakkelijk verteerbaar blad maken de wereld voor de wormen interessanter. De wormenactiviteit neemt toe wanneer dergelijk blad beschikbaar is. Wormen eten het organisch materiaal samen met minerale deeltjes en de afscheiding is een kruimel van organisch materiaal en mineraal. Daarmee ontstaat structuur in de bodem. Aan de wanden van de wormengangen blijft een kalkrijk slijm achter. Op deze wijze gaat de zuurschaal van de bodem geleidelijk dag voor dag in de richting van basisch.

Soortenlijst in de diverse landschapstypen

Heide

Grove Den, Berk en Jeneverbes.
Heide.

Berkenbos

Ruwe en Zachte berk.
Vuilboom.

Lichthoutsoortenbos

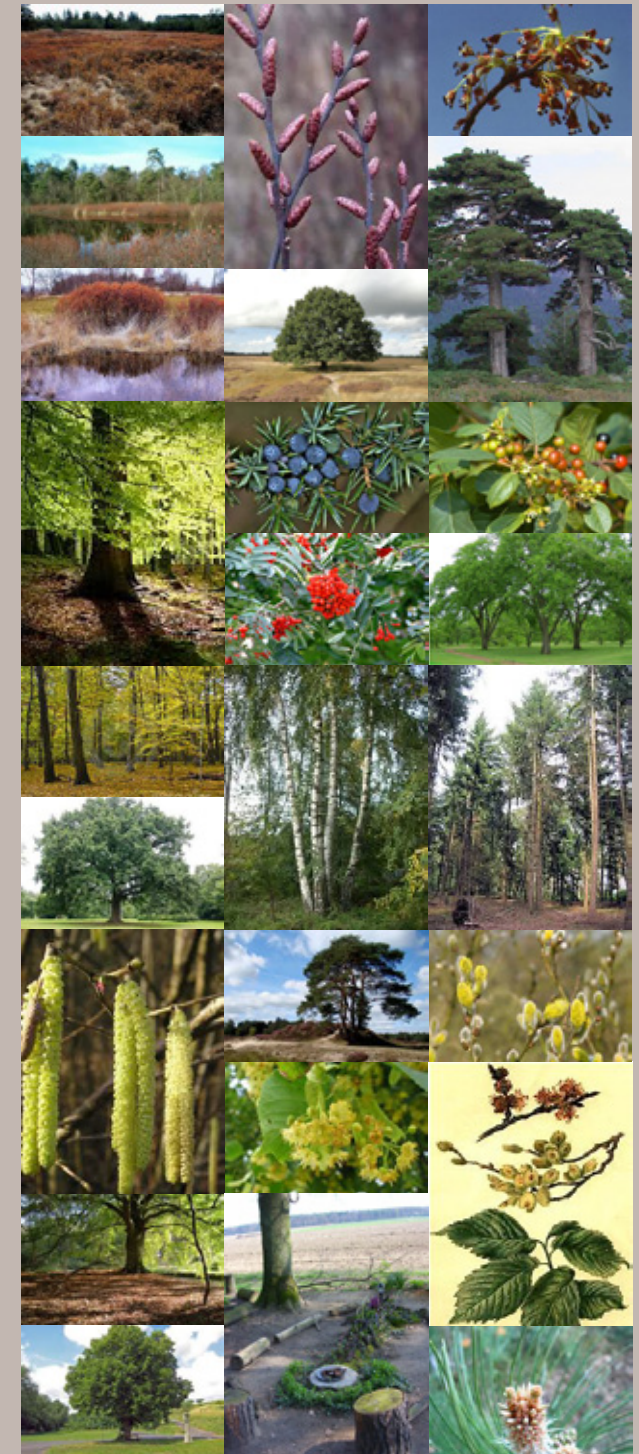
Grove Den, Berk, Eik, Linde, Ruwe Iep.
*Vuilboom, Lijsterbes, Heide, Duinroos, Hazelaar, Boswilg,
 Fladderiep*

Schaduwsoortenbos

Douglas, Spar, Beuk, Haagbeuk, Linde, Grove Den,
Corsicaanse Den, Veldesdoorn, Ruwe Iep.
Vuilboom, Hazelaar, Boswilg.

Vochtig bos

Zwarte Els, Boswilg, Grauwe wilg, Zachte berk,
Grove Den
Vuilboom en Gagel





Detailaspecten

Nieuwe laag: Terreininrichting en architectuur

Alle elementen die de functie van de natuurbegraafplaats mogelijk maken worden waarneembaar geduid als een nieuw toe te voegen laag op het landgoed. Zowel architectuur als terreinmeubilair worden in samenhang met elkaar ontworpen. Aansluiting wordt daarbij gezocht bij de beeldkenmerken van de woningbouw locatie 'Berken-singel' elders op het landgoed. Ook hier komen de thema's duurzaamheid, ingetogenheid en ecologische kwaliteit tot uitdrukking in ontwerp en materiaalgebruik.

Meubilair

Met terughoudendheid zal meubilair geplaatst worden. Vormgeving sluit aan bij 'de nieuwe laag' en drukt schoonheid en verbinding met de natuur uit.



Amfitheater als natuurlijk onderdeel van het landschap

Verlichting

De natuurbegraafplaats is alleen toegankelijk tussen zonsopkomst en -ondergang. Verlichting is tot een minimum beperkt en is vogelvriendelijk. De vormgeving sluit aan bij het meubilair.

Vlonder

Om het vochtig bos incidenteel toegankelijk te maken wordt beperkt voorzien in ingetogen vlonders en bruggetjes.

Verharding

De toepassing van milieuvriendelijke en duurzame half-verharding sluit aan bij de filosofie van de natuurbegraafplaats als reversibele laag in het landschap.

Amfitheater

Ceremonies in de openlucht zijn gebruikelijk bij natuurbegraven. Een amfitheater faciliteert deze activiteit. Na gebruik is het amfitheater onderdeel van het landschap.

Landschapselementen



Terreininrichting en architectuur in samenhang met elkaar



Verlichting



Vlonderpartij

‘In een tijd dat de overheid weinig geld beschikbaar heeft, moet ook gekeken worden of natuur en landschap, naar analogie van de monumentenwereld, meer met financiering en minder met subsidies kunnen gaan werken.’

Prof.mr. Pieter van Vollenhoven, voorzitter van het Nationaal Groenfonds, bij de opening van de natuurbegraafplaats Hillig Meer, op 6 september 2013.



Tot slot

Natuurbegraven is sterk in opkomst in Nederland. Niet alleen omdat natuurbegraven kleinschalig, natuurlijk, milieuvriendelijk, duurzaam en betaalbaar is. Maar ook omdat bij natuurbegraven de overgang van het tijdelijke naar het eeuwige op natuurlijke – organische – wijze vorm krijgt.

Natuurbegraven, een antwoord op een groeiende maatschappelijke behoefte

Natuurbegraven is veelal een bewuste keuze, die voortkomt uit respect voor de eeuwige kringloop van het leven. Passend inspelen op een groeiende maatschappelijke behoefte én innovatief investeren in duurzaam natuurbehoud – dat zijn de dragers van het plan Natuurbegraafplaats Landgoed 'De Utrecht'.



Colofon

auteur:

Joyce Sengers

bijdragen:

Tom van Tuijn [stedenbouw]

Evert Kuipers [vormgeving]

Tom van Duuren [bosbeheer en advies]

Alof Wiechmann [tekstredactie]

Landinzicht

Joyce Sengers
06-52068203 / 040-2129292
Heksenkruidlaan 6
5646 AE Eindhoven

landinzicht@joycesengers.nl
www.joycesengers.nl

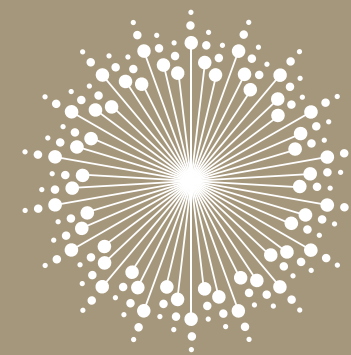


Joyce Sengers (1969) is landschapsontwerper. Ze is gespecialiseerd in begraaf- en gedenkparken en heeft een bijzondere belangstelling voor natuurbegraven. Eerder werkte zij als beëdigd makelaar- taxateur.

In Groot-Brittannië bestudeerde ze diverse natuurbegraafplaatsen en participeerde ze in verschillende begraafplaatsontwikkelingen. Door het organiseren van studiereizen haalde Joyce het natuurbegraven naar Nederland. Momenteel werkt ze als zelfstandig adviseur Planontwikkeling & Management Natuurbegraafplaatsen. Ze is in die functie betrokken bij verschillende initiatieven voor natuurbegraven in Nederland.

Joyce is medeoprichter van het Platform Natuur- begraven, lid van de belangenvereniging voor tuin- en landschapsarchitecten NVTL en international member van het Natural Death Centre, dat het natuurbegraven in Groot-Brittannië stimuleert.

Met haar label EEN&AL natuurbegraven geeft zij het begrip natuurbegraven inhoud en betekenis. Zoekt daarbij samenwerking met diverse organisaties en maakt op die manier natuurbegraven bereikbaar voor een ieder.



een&al
NATUURBEGRAVEN

joycesengers ● landinzicht
landschapsinitiatieven en parkconcepten